

Elgbeiteregistrering i Trysil og omegn 2005

**Fyresdal Næringshage
3870 Fyresdal**

www.fnat.no

Tlf: 35 06 77 00

Fax: 35 06 77 09

Epost:

Oppdragsgiver:

Trysil og Engerdal Utmarksråd

**Utarbeidet av:
Lars Erik Gangsei**

Oktober 2005

Forord

For andre året på rad er elgens påvirkning av ungskog i vinterbeiteområder nå registrert og analysert. Prosjektet er et samarbeid mellom de tre regionene/valdene Ljørdalen Viltstellområde, Elgregion Trysil Øst og Sve-Nor-Älg. Beiterregistreringsprosjektet er lagt opp med tanke på oppfølging/overvåkning gjennom flere år.

Gjennom dette samarbeidsprosjektet har vi nå et nyttig verktøy til å vurdere størrelse på elgstammen opp mot matressursene for å opprettholde en bærekraftig stamme. Takstresultatene vil også på sikt kunne indikere hvor stor effekt enkelte tiltak har – for eksempel: å høyne/ senke avskytingen, føre elgen vinterstid, vinterhogst på furu i vinterbeiteområdene eller andre skoglige tiltak. I denne rapporten foreligger også enkelte resultat fra lignende registreringer andre steder i Norge.

Metoden baseres på den såkalte "Solbraa-metoden" etter Knut Solbraa som har utviklet verktøyet gjennom 30 års forskning gjennom sitt arbeid ved Norges Landbrukshøgskole på Ås. Metoden er tatt i bruk i store deler av landet fra Agder-fylkene i sør til Troms fylke i nord. Vi vil også benytte anledningen til å få rette en stor takk til Knut Solbraa for å stille takstresultata fra andre takster til disposisjon for sammenligning. Disse resultatene er fra Solbraa sitt arbeide ved Skogforsk og Norges Landbrukshøgskole (UMB).

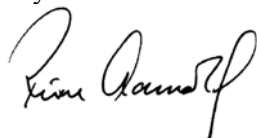
Prosjektet er finansiert gjennom viltfondsmidler, egeninnsats og egenandel for den enkelte elgregion. Trysil og Engerdal Utmarksråd (TEUR) har hatt prosjektansvaret.

Styringsgruppa har bestått av:

- Frank Robert Lund (Sve-Nor-Älg)
- Hans Haget (Ljørdalen Viltstellområde)
- Frode Knutzen Midtlund (Ljørdalen Viltstellområde)
- Rolf Kvile (Elgregion Trysil Øst)

Taksatorer i 2005 har vært: Jan Foss, Runa Elisabeth Skyrud, og Christian Sætre. Vi takker disse spesielt for stort engasjement og godt utført arbeid. Vi vil også rette en stor takk til kjentmennene Jon Egil Bekkevold, Ljørdalen og Stig Halvarsson, Sverige samt grunneiere for planlegging av leteområder og framlegging av kartgrunnlag og skogbruksplaner.

Trysil 20.oktober 2005

Rune H Aamold
prosjektleder

Fra Faun

På vegne av Faun Naturforvaltning AS vil undertegnende takke for oppdraget med å føre rapporten i pennen. Vi håper rapporten vil være til nytte for oppdragsgiver og lesere.

Fyresdal 20. oktober 2005.

Lars Erik Gangsei

Forsidefoto: Ole Roer

Innhold

Sammendrag.....	4
Bakgrunn	5
Metode.....	6
Resultat.....	7
Hele Trysil, (samla) og sammenligninger mellom regionene.....	12
Ljørdalen viltstellområde	17
Sve-Nor Ålg	18
Trysil Øst Elgregion	19
Diskusjon.....	20
Konklusjon	21
Litteratur.....	22

Sammendrag

I Trysil er det gjennomført beiterregistreringer etter ”Knut Solbraa sin metode” (overvakingstakst) på 87 bestand i 2004 og 84 bestand i 2005. Beiterregistreringene er begge åra gjennomført innenfor de tidligere avgrensede vinterbeiteområde i regionene Ljørdalen Viltstellområde (17 bestand i 2005), Sve-Nor Älg (31 bestand i 2005) og Elgregion Trysil Øst (36 bestand i 2005).

Resultata fra 2005 bekrefter det man så i 2004. De viktige fôrressursene i ungsbogen i vinterbeiteområdene utgjøres av *furu* og *bjørk*. Beitepresset i Trysil er mindre enn beitepresset observert blant annet på Øvre Romerike (ØRE)¹ og Telemark/ Sørlandet², men også sammenlignet med naboområder i Hedmark³ Man har samtidig unngått nedgangen i kondisjon i elgbestanden.

Der er store forskjeller i de tre regionene i Trysil. Beitepresset er klart størst i Trysil Øst Elgregion, hvor *furu* blir klart overbeita og også *bjørk* i stor grad blir utnyttet. Beitepresset er minst i Sve-Nor Älg, hvor det bare er helt lokalt at noe *furu* blir overbeita. Ljørdalen Viltstellområde ligger i ei mellomstilling, men skiller seg ut med noe mindre plantetetthet på de takserte bestanda.

¹ Gangsei, 2005.

² Gangsei, Austjor & Nygaard, 2005.

³ Solbraa, 2005.

Bakgrunn

Trysil og Engerdal Utmarksråd er ansvarlige for gjennomføringa av beiterregistreringa. Innenfor området er der 4 elgregioner, Ljørdalen Viltstellområde, Elgregion Trysil Øst, Sve-Nor Älg og Elgregion TRÅ. Av disse regionene deltok de tre førstnevnte i beiterregistreringene i 2004 og 2005. Man ønsker gjennom beiterregistreringer å se på beitetrykket og beitepotensialet i vinterbeiteområda og følge utviklinga i dette.

I 2004 var målsettingen for beiterregistreringen definert som følger:

"Beitetakseringen skal i første rekke besvare spørsmålet om vi i dag har et større beitepress enn det bør være sett ut fra et ønske om optimal beiteproduksjon, biologisk mangfold og reduserte skadevirkninger for skogbruket. I tillegg vil vi få et målbart (tallfestet) grunnlag til å gjennomføre enkle overvåkinger i åra som kommer".

Det ble utarbeidet en egen rapport etter beiterregistreringa i 2004⁴ hvor de ulike momentene ble vurdert. Konklusjonen i 2004 ble oppsummert som følger:

"Resultata viser at på dei utvalte flatene i dei tre vinterbeiteområda er beitetilbodet furu og bjørk. I motsetnad til område lenger vest og sør i Noreg utgjør ROS ikkje noen stor fôrressurs.

Beitepresset i Trysil er mindre enn beitepresset observert i ØRE og Telemark/ Sørlandet. Ein har samtidig unngått nedgangen i kondisjon i elgbestanden.

Ein har behov for større kunnskap om elgen sine fôrvanar om sommaren i ulike delar av landet for å kunne fastslå med større tryggleik kva elgtetthet eit område kan ha utan at kondisjonen reduserast betydeleg. Oppfølging av beiterregistreringa i Trysil vil vere ein verdfull del av dette arbeidet".

I tillegg viste registreringene i 2004 at det var stor forskjell i beitepress mellom de ulike områdene i Trysil, hvor beitepresset var minst i Sve-Nor Älg, og hardest i Trysil Øst Elgregion. Ljørdalen Viltstellområde er i ei mellomstilling.

For taksten i 2005 knytter det seg størst spenning til hvordan beitepresset har utvikla seg fra 2003/ 04 til 2004/ 05. Resultata vil og gi grunnlag for å uttale seg sikrere om plantetthet og gjennomsnittshøyder til de ulike treslaga.

⁴ Gangsei, 2004.

Metode

Beitetakseringa skjer på bestand i hogstklasse II, dvs. ungskog. Trær og busker takseres. Det blir registrert antall, høyde og beitegrad for *furu*, *bjørk*, *vier*, *ROS* (rogn osp og selje) og *einer*. Resultata viser dermed i hvor stor grad disse plantene utgjør fôrgrunnlag for elgen, og i hvilken grad de er beitet siste år. Siden elgen har ulik preferanse for de ulike artene forteller taksten oss mye om beitepresset i et område.

For eksempel er det slik at et høyt beitepress på *bjørk* som er en lite foretrukket beiteplante viser at beitetrykket er hardt, mens et lavt beitepress på *furu* som er en mer foretrukket beiteplante indikerer lavt beitepress. *ROS* er ei gruppe med stor utbredelse i store deler av Norge. *ROS* er svært høyt preferert av elgen. Tettheten av *ROS* er svært liten i Trysil, noe som reduserer verdien beitegraden for *ROS* som grunnlag for å vurdere beitepress og for sammenligning med andre områder.

Beitegradene blir oppgitt i %. Beitegraden angir hvor stor andel av de nye skuddene som ble beitet siste vinter (henholdsvis vintrene 2003/ 04 og 2004/ 05). Man regner med at plantene tåler en gjennomsnittlig beitegrad på 35 % uten at deres produksjonsevne reduseres. 35 % er derfor satt som grensa for overbeiting.

For beskrivelse mer nøyaktig beskrivelse av takstmetoden og utregninger vises det til fjorårets rapport⁵ og ”Veiledning i elgbeitetaksering”⁶.

Feltarbeid

Feltarbeidet ble gjennomført i perioden 21.04.05 til 20.06.05. Registratorene var Jan Foss (J/JF), Christian Sætre (C/ CS) og Runa Elisabeth Skyrud (RES).

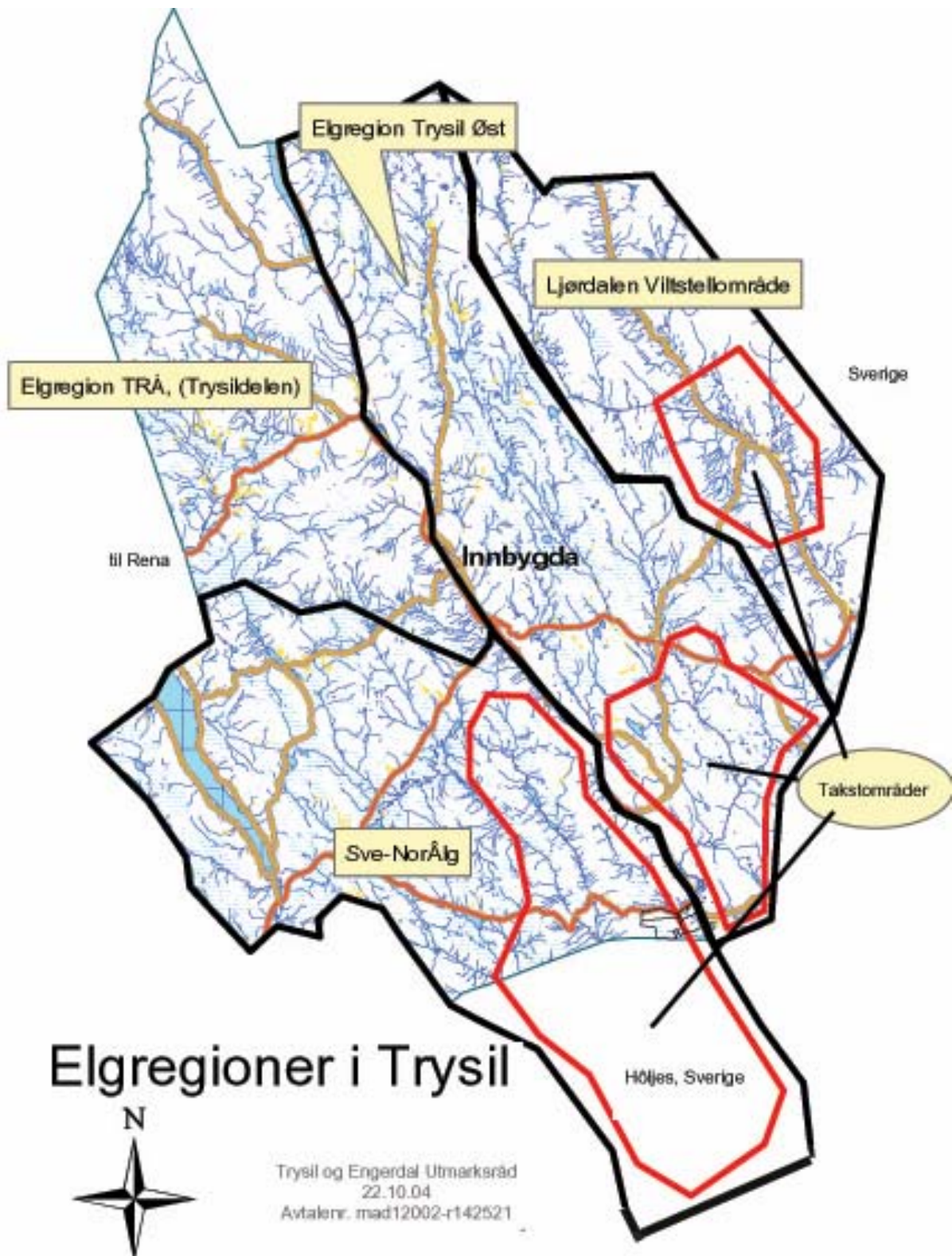
Plotting og rapportering

Faun Naturforvaltning AS mottok data ferdig plotta i Excel-filer, og har benyttet dette til tolking og rapportering. Resultata er levert i form av denne rapporten i elektronisk form, samt Excel-fil med rådata for 2004 og 2005.

⁵ Gangsei 2004.

⁶ Solbraa, 2002.

Resultat

Figur 1: Oversikt over elgregionene og takstområda.

Tabell 1: Diverse informasjon om de 84 bestanda taksert i 2005. Bestand med løpenummer til og med 87 er taksert både i 2004 og 2005, mens bestand med høyere løpenummer bare er taksert i 2005.

Løpenr.	Region	Bestnr. i plan	Areal (daa)	Bonitet	Pl./m.be	Plantet	Høyde (dm)	Registrator	Dato	Område
1	Ljørdalen Viltstellområde	15	20	F11	P	F	18	JF	13.05.2005	Bolagskog
2	Ljørdalen Viltstellområde	669 1	197	F11	P	F	27	JF	12.05.2005	Ljørdalen øst
3	Ljørdalen Viltstellområde	19	71	F11	P	F	20	JF	13.05.2005	Bolagsskog
4	Ljørdalen Viltstellområde	217	127	F6	P/M	F/K	16	JF		Ljørdalen øst
6	Ljørdalen Viltstellområde	558	27	F11			14	JF	24.04.2005	Ljørdalen øst
7	Ljørdalen Viltstellområde	527	25	F8			10	JF	24.04.2005	Ljørdalen øst
9	Ljørdalen Viltstellområde	195	13	F8	P	F	12	JF	12.05.2005	Foss 9/7
10	Ljørdalen Viltstellområde	779 1	22	F11	M		11	JF	21.04.2005	Ljørdalen vest
11	Ljørdalen Viltstellområde	570	19	F11	P/M	F	14	JF	21.04.2005	Ljørdalen vest
12	Ljørdalen Viltstellområde	1213	35	F11	M		9	JF	26.04.2005	Ljørdalen vest
14	Ljørdalen Viltstellområde	226	20	F8			17	JF	06.05.2005	Ljørdalen øst
15	Ljørdalen Viltstellområde	230	32	F8	P	F/K	11	JF	06.05.2005	Ljørdalen øst
17	Ljørdalen Viltstellområde	285	40	F11	M		10	JF	06.05.2005	Ljørdalen øst
120	Ljørdalen Viltstellområde	9/290	8	F11	P	F	18	JF	13.05.2005	Ljørdalen vest
128	Ljørdalen Viltstellområde	127	88	F14	M		12	JF	06.05.2005	Ljørdalen øst
130	Ljørdalen Viltstellområde	Slettåsen	55	F11	M		14	JF	26.04.2005	Ljørdalen vest
133	Ljørdalen Viltstellområde	645 1	19	F11	M		25	JF	24.04.2005	Ljørdalen øst
19	Sve-Nor Ålg	1030-390	185	F12			14	CS	14.06.2005	Kuvan
23	Sve-Nor Ålg	1020-835	106	F12	P/M	F	16	J	13.06.2005	Vinnåsarna
26	Sve-Nor Ålg	1030-622	40	F13	P/M	F	16	J	13.06.2005	Husberget
29	Sve-Nor Ålg	1020-378	78	F11	P	F	20	J	13.06.2005	Röknofen
30	Sve-Nor Ålg	1030-238	106	F12	P/M	F	19	J	10.06.2005	Kuvan
32	Sve-Nor Ålg	1020-164	181	F11			12	CS	16.06.2005	Orreksmyren
34	Sve-Nor Ålg	1010-526	107	F12		F	24	J	00.01.1900	Tennåsfallet
35	Sve-Nor Ålg	1010-132	21	F11	P/M	F	25	J	10.06.2005	Høljenset
37	Sve-Nor Ålg	1030-49	149	F12	P/M	F	17	CS og J	17.06.2005	Høljåsen
38	Sve-Nor Ålg	1010-604	113	F11	P/M	F	17	CS og J	17.06.2005	Tattaråsen
39	Sve-Nor Ålg	1010-260	102	F12			18	CS	20.06.2005	Långfloberget
40	Sve-Nor Ålg	30	8	F11	P	F	14	J	01.06.2005	69/29
41	Sve-Nor Ålg	31	50	F11	P	F	16	J	26.05.2005	69/29
42	Sve-Nor Ålg	51	8	F11	P	F	16	J	26.05.2005	69/4
44	Sve-Nor Ålg	4	11	F11	P	F	32	J	24.05.2005	68/1
49	Sve-Nor Ålg	7	8	F11			12	J	27.05.2005	68/3
51	Sve-Nor Ålg	51	14	F11	P	F	35	J	24.05.2005	67/52
92	Sve-Nor Ålg	1030-185	40	F12	M		12	J	16.06.2005	Tallåsen
93	Sve-Nor Ålg	020-1121 (del av)	9	F11	P	F	20	J	16.06.2005	Harsjöberg
94	Sve-Nor Ålg	1020-431 (del av)	110	F12	P/M	F	14	J	16.06.2005	Råknipen
95	Sve-Nor Ålg	1020-250 (del av)	57	F11	P	F	14	J	16.06.2005	Säterknipen
97	Sve-Nor Ålg	1150	70	F11			14	CS	14.06.2005	Bränna Tallåsberget
104	Sve-Nor Ålg	Se kart	30	F11	M		14	J	06.06.2005	Uggleheden
105	Sve-Nor Ålg	se kart	30	F11	M		16	J	06.06.2005	Vithammaren
106	Sve-Nor Ålg	se kart	35	F11	P/M	F	16	J	06.06.2005	Klaråsen ved Høljån
107	Sve-Nor Ålg	62	35	F14	P/M	F	16	J	24.05.2005	68/3
110	Sve-Nor Ålg	62	15	F11	P/M	F	20	J	26.05.2005	68/1
114	Sve-Nor Ålg	Se kart	90	F11	P	F	32	J	31.05.2005	70/4
115	Sve-Nor Ålg	Se kart	7	F11	P	F	16	J	31.05.2005	70/2 Skjærberget
116	Sve-Nor Ålg	se kart	7	F11	P	F	23	J	31.05.2005	68/21
118	Sve-Nor Ålg	se kart	10	F11			23	J	01.06.2005	70/50

Løpenr.	Region	Bestnr. i plan	Area	Bonitet	Pl./m.be	Plantet	Høyde	Registratør	Dato	Område
68	Elgregion Trysil Øst	109	95	F11			15	CS	24.05.2005	HBK
136	Elgregion Trysil Øst	30	20,5	F11			12	RES	17.05.2005	PA
137	Elgregion Trysil Øst	4	13	8			21	RES	17.05.2005	HT
138	Elgregion Trysil Øst	6	109	F11	M		23	RES	15.05.2005	TKS 101
139	Elgregion Trysil Øst	12 2	8	F14	M		28	RES	15.05.2005	TKS 101
140	Elgregion Trysil Øst	3 1	96	F13		F	35	RES	15.05.2005	TKS 101
141	Elgregion Trysil Øst	3	10	F11			30	RES	04.05.2005	TBH
142	Elgregion Trysil Øst	16	21	F11		F	20	RES	04.06.2005	OG 10
143	Elgregion Trysil Øst	12	27	F11	M		25	RES	05.06.2005	ML 01
144	Elgregion Trysil Øst	13	7	11		F	30	RES	05.06.2005	TB 01
145	Elgregion Trysil Øst	36 2	10	F11			5	RES	19.06.2005	TKS 107
146	Elgregion Trysil Øst	14 2	30	F14	M		15	RES	19.06.2005	TKS 104
147	Elgregion Trysil Øst	48 2	5	F14			15	RES	19.06.2005	SF 1
148	Elgregion Trysil Øst	57	132	F11			15	CS	13.06.2005	LHN -13
149	Elgregion Trysil Øst	93	20	F11			16	CS	13.06.2005	LHN - 8
150	Elgregion Trysil Øst	72	63	F11			11	CS	13.06.2005	LHN - 9
151	Elgregion Trysil Øst	85	50	F11			18	CS	10.06.2005	SG Neset
152	Elgregion Trysil Øst	85	9	F11			16	CS	10.06.2005	HBK Kattfogda
153	Elgregion Trysil Øst	19	483	F11			17	CS	09.06.2005	TKS 106 Gronlia
154	Elgregion Trysil Øst	17	94	F11			13	CS	09.06.2005	TKS 109 Nygårdsteigen
155	Elgregion Trysil Øst	1	59	F11			14	CS	09.06.2005	AG Kjelkmyrteigen
156	Elgregion Trysil Øst	84	11	F11			13	CS	08.06.2005	RK Kokkora
157	Elgregion Trysil Øst	35	15	F8			14	CS	08.06.2005	RK Nesteigen
158	Elgregion Trysil Øst	18	11	F11			11	CS	08.06.2005	RK Busknesteigen
159	Elgregion Trysil Øst	157	19	F11			14	CS	08.06.2005	RK Kokkora
160	Elgregion Trysil Øst	58	50	F11			13	CS	01.06.2005	AG Tandteigen
161	Elgregion Trysil Øst	14	46	F8			15	CS	01.06.2005	TKS 205 Tandteigen
162	Elgregion Trysil Øst	18		F8			16	CS	01.06.2005	TKS 206 Hansseterteigen
163	Elgregion Trysil Øst	17					13	CS	01.06.2005	HBK
164	Elgregion Trysil Øst	8 (se kart)					12	CS	27.05.2005	FS - Flermoen Sameieskog
165	Elgregion Trysil Øst	59	13	F8			16	CS	24.05.2005	HBK
166	Elgregion Trysil Øst	80	16	F11			17	CS	24.05.2005	HBK
168	Elgregion Trysil Øst	23	67	F8			17	CS	13.05.2005	TKS 209 Lovåsteigen
169	Elgregion Trysil Øst	31/32		F8			11	CS	11.05.2005	AK
170	Elgregion Trysil Øst	15		F11			13	CS	11.05.2005	AK
171	Elgregion Trysil Øst	24	4	F8			13	CS	11.05.2005	AK

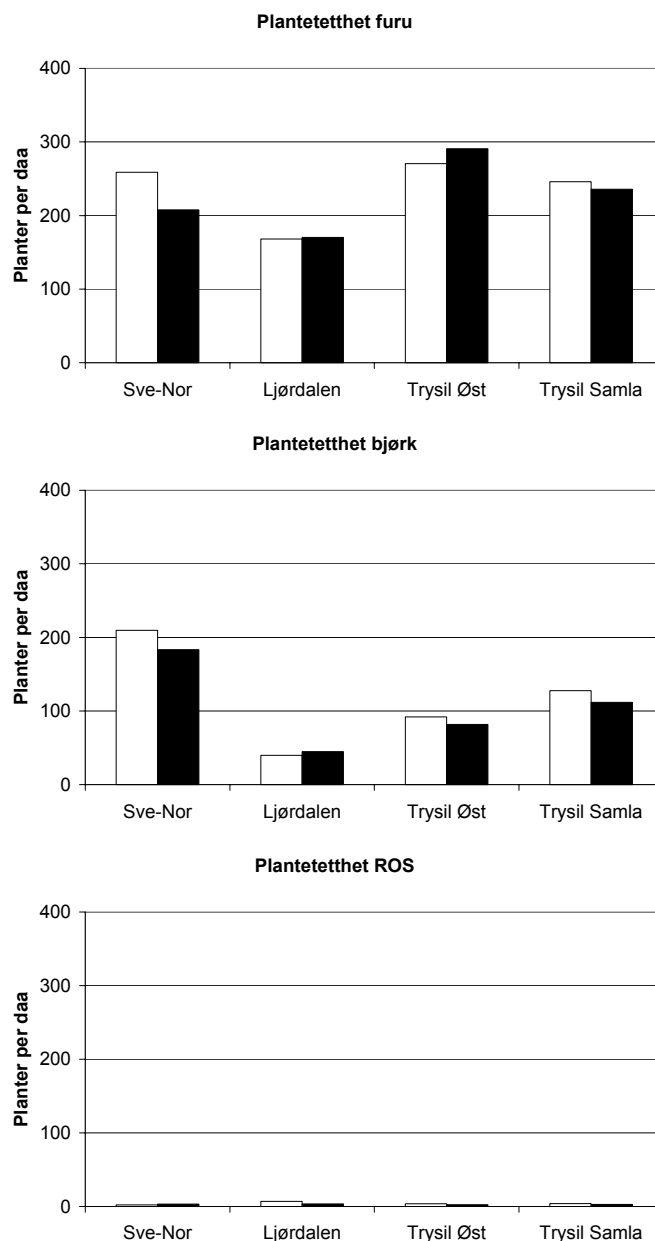
Tabell 2: Antall planter per daa, snitthøyde og beitegrader i de 84 bestanda taksert i 2005.

Løpenr.	Furu			Bjørk			Vier			ROS			Einer		
	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %
1	85	19	60	24	17	3	0	0	0	2	6	100	2	7	0
2	115	22	5	19	13	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	71	18	16	16	20	14	0	0	0	16	8	71	9	7	0
4	122	16	25	7	14	11	0	0	0	2	7	33	0	0	0
6	144	11	36	24	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	149	9	61	56	10	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	115	12	33	0	0	0	0	0	0	3	6	100	0	0	0
10	136	11	22	80	9	0	0	0	0	0	0	0	3	7	0
11	264	14	3	32	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	317	8	73	315	11	4	0	0	0	0	0	0	11	8	25
14	141	15	53	26	17	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	147	11	25	13	17	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	256	9	43	77	9	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
120	109	19	20	3	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
128	369	11	33	15	15	22	0	0	0	3	9	100	0	0	0
130	101	12	19	40	9	4	0	0	0	7	6	56	2	6	33
133	254	21	8	17	25	0	0	0	0	25	10	52	0	0	0
Snitt Ljørdalen	170	13	33	45	12	4	0	0	0	3	8	63	2	7	13
19	203	14	7	179	16	6	16	7	56	3	8	0	0	0	0
23	168	15	5	85	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	192	14	4	288	10	0	3	6	0	3	6	0	0	0	0
29	165	17	13	93	9	4	0	0	0	3	6	0	0	0	0
30	344	19	3	139	13	0	3	7	0	3	4	0	0	0	0
32	168	14	6	387	14	2	8	9	0	0	0	0	0	0	0
34	211	22	16	136	9	9	0	0	0	3	7	67	0	0	0
35	131	21	31	301	9	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
37	267	16	5	389	14	0	5	8	0	3	8	0	0	0	0
38	179	14	27	192	11	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
39	395	19	24	304	11	4	11	9	0	0	0	0	0	0	0
40	88	11	53	128	9	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	139	12	45	365	12	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
42	256	15	58	64	9	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
44	152	20	6	40	18	0	0	0	0	5	9	50	0	0	0
49	160	11	2	144	15	0	0	0	0	3	10	0	0	0	0
51	121	21	10	132	12	3	0	0	0	0	0	0	11	10	0
92	269	11	8	120	9	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
93	115	22	5	109	11	2	0	0	0	8	6	67	0	0	0
94	142	13	17	34	9	5	0	0	0	5	6	50	0	0	0
95	205	13	2	64	9	0	0	0	0	8	6	33	0	0	0
97	445	13	4	779	13	1	3	13	0	0	0	0	0	0	0
104	357	13	10	296	10	2	3	9	0	19	8	10	3	8	0
105	325	16	1	21	17	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0
106	216	16	11	160	10	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
107	251	14	21	248	8	19	0	0	0	3	5	0	0	0	0
110	224	23	50	317	10	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
114	128	24	14	24	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
115	157	17	5	13	14	0	0	0	0	32	9	22	19	8	0
116	123	23	9	128	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
118	144	22	3	3	10	0	0	0	0	3	7	100	0	0	0
Snitt Sve-Nor	208	16	14	183	12	4	2	8	18	3	8	26	1	9	0

Løpenr.	Furu			Bjørk			Vier			ROS			Einer		
	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %	Tal planter per daa	Snitt høyde dm	Beitegrad i %
68	64	18	67	91	13	4	3	5	100	0	0	0	0	0	0
136	821	10	76	51	8	37	0	0	0	0	0	0	0	0	0
137	219	18	35	192	14	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
138	245	20	19	91	18	7	19	6	90	3	11	100	3	6	33
139	389	20	45	176	12	19	0	0	0	19	6	90	0	0	0
140	203	27	15	85	24	9	0	0	0	21	4	100	0	0	0
141	205	20	70	29	25	52	0	0	0	3	6	100	0	0	0
142	493	13	12	208	12	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
143	677	17	10	43	10	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0
144	293	24	30	88	13	34	0	0	0	27	6	73	3	10	67
145	203	5	92	43	11	23	0	0	0	0	0	0	3	6	33
146	456	14	19	320	11	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0
147	155	14	87	56	13	54	0	0	0	8	7	67	0	0	0
148	749	13	70	19	12	43	0	0	0	0	0	0	0	0	0
149	440	16	50	16	10	50	0	0	0	0	0	0	3	10	0
150	549	9	86	80	8	69	0	0	0	0	0	0	0	0	0
151	261	17	81	181	16	4	8	6	100	0	0	0	5	7	0
152	221	15	37	24	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
153	165	15	94	179	14	5	13	11	33	0	0	0	3	7	0
154	344	12	33	21	11	21	0	0	0	0	0	0	3	7	0
155	440	13	73	128	14	3	3	6	100	0	0	0	0	0	0
156	75	13	83	77	12	11	3	14	100	0	0	0	3	6	33
157	203	13	71	29	19	0	0	0	0	0	0	0	3	7	33
158	208	12	62	3	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
159	211	12	84	29	19	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
160	187	12	95	101	12	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0
161	147	14	92	59	12	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0
162	328	14	67	133	15	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
163	173	12	92	93	14	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
164	293	12	57	8	10	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0
165	144	14	68	64	22	8	0	0	0	0	0	0	5	11	17
166	75	16	98	160	12	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0
168	80	15	24	29	26	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
169	195	10	53	3	18	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
170	277	12	46	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
171	277	12	80	35	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Snitt Trysil Øst	291	14	56	82	14	16	1	8	78	2	6	86	1	8	19
Snitt alle bestand	236	15	39	112	12	8	1	8	47	3	7	55	1	8	11

Hele Trysil, (samla) og sammenligninger mellom regionene.

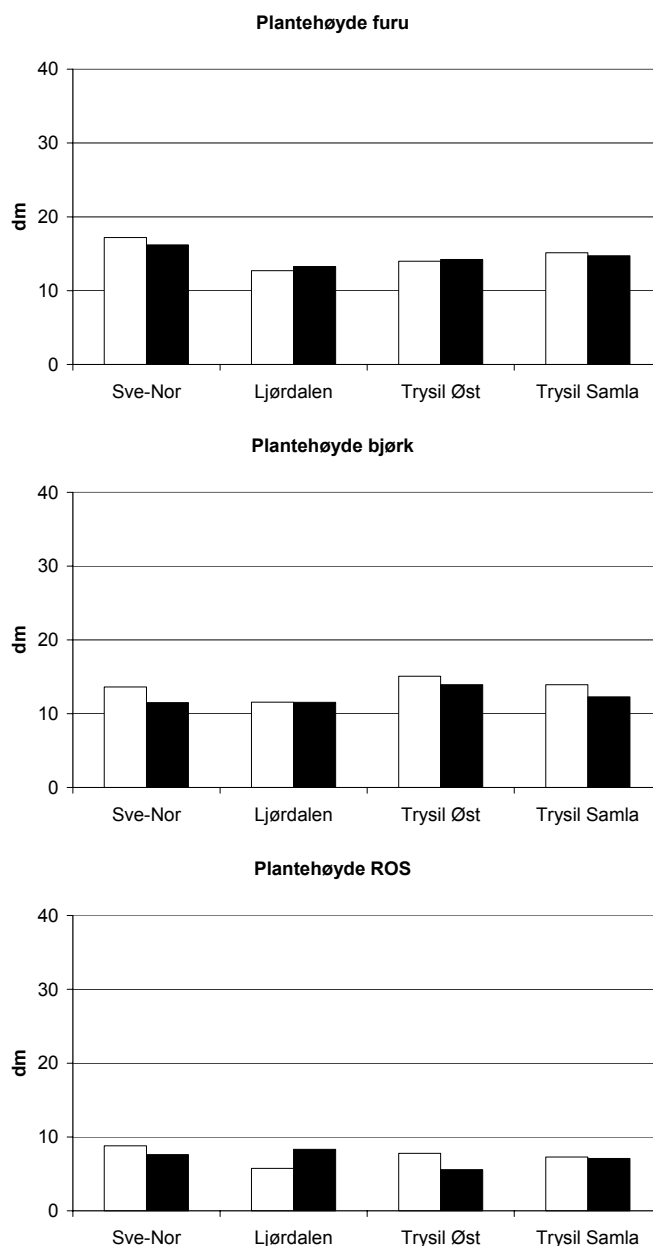
Plantetetthet

Figur 2: Gjennomsnittlig antall planter per daa for furu (øverst), bjørk (midten) og ROS (nederst) i de tre regionene og for Trysil samla. Resultata fra 2004 med hvite søyler og resultata fra 2005 med svarte søyler.

Furu og bjørk er de to dominerende indikatorartene i Trysil. Vier, ROS og einer er bare til stede i liten grad (jamfør tabell 2). Figur 2 viser at resultata fra 2004 og 2005 er svært samsvarende med hensyn til plantetetthet. Bestanda i Ljørdalen skiller seg ut med lavest tetthet av både bjørk og furu, mens bestanda i Sve-Nor har høyest tetthet av bjørk.

Plantehøyder

Figur 3: Gjennomsnittlig høyde for furu (øverst), bjørk (midten) og ROS (nederst) i de tre regionene og for Trysil samla. Resultata fra 2004 med hvite søyler og resultata fra 2005 med svarte søyler.

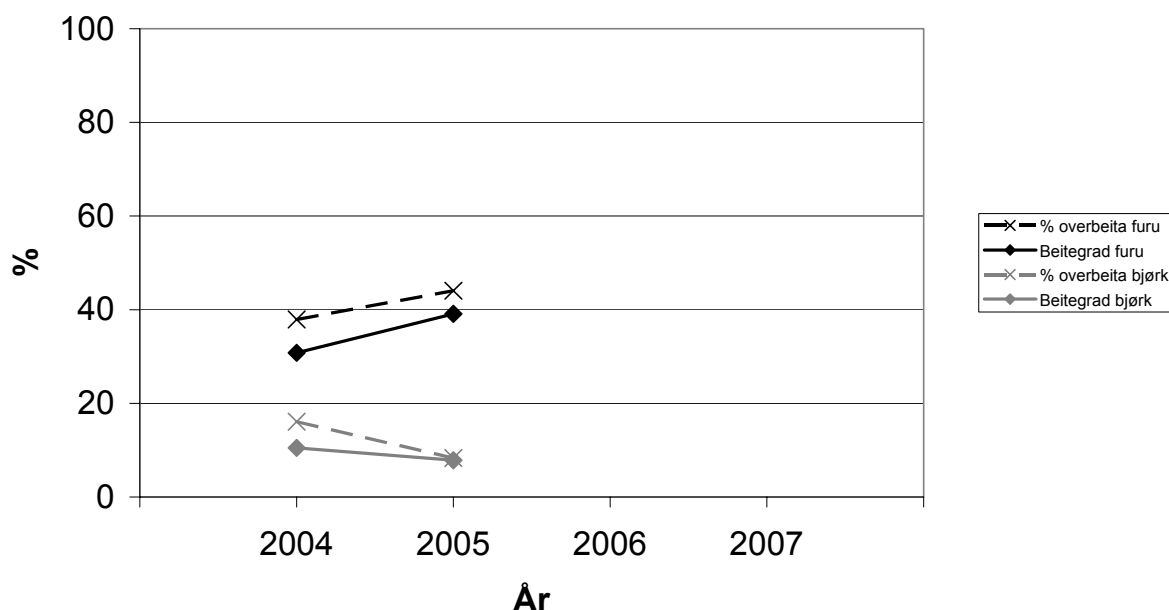
Figur 3 viser at *furu* er litt høyere enn *bjørk* i gjennomsnitt. *ROS* er betydelig lavere, noe som klart viser at det lille som finnes av *ROS* er blitt hardt beita gjennom flere år. *Furu* blir hardere beita enn *bjørk* (jammfør for eksempel figur 4), og man skulle derfor vente at *bjørka* var høyere. Figur 3 viser at det motsatte er tilfellet. Trolig skyldes forskjellen at *furu* er det skogbruksmessig interessante treslaget og at løvtrea (*bjørk*) med jevne mellomrom blir rydda som en del av skogkulturarbeidet.

Beiteindekser

Tabell 3: Beiteindeksene for Trysil samla.

Hele Trysil	2004	2005	2006	2007
% overbeita furu	38	44	*	*
Beitegrad furu	31	39	*	*
% overbeita bjørk	16	8	*	*
Beitegrad bjørk	10	8	*	*

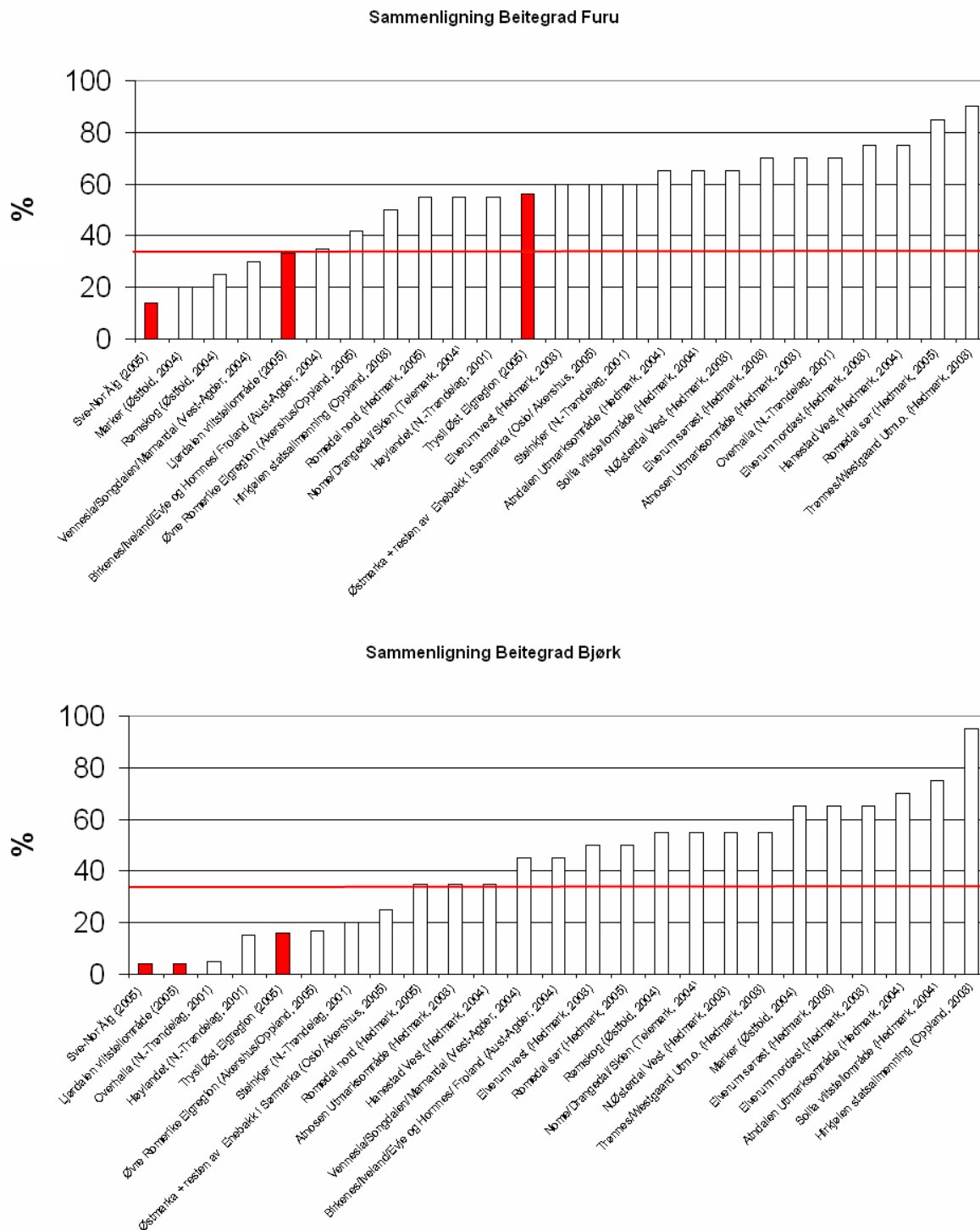
Beiteindekser hele Trysil

Figur 4: Beiteindekser for hele Trysil samla. Svarte beiteindekser gjelder furu, og grå gjelder bjørk. Beiteindeksene med "ruter" viser gjennomsnittlig beitegrad, mens "x-ene" viser andelen (i %) av bestanda hvor henholdsvis furu og bjørk er overbeita.

Figur 4 viser at beitepresset ser ut til å ha vært ganske stabilt fra 2003/ 04 til 2004/ 05. Det ser ut til at beitepresset er redusert på *bjørk* men økt for *furu*. Beitepresset på *bjørk* er i alle tilfeller lavt, mens *furu* faktisk gikk fra en situasjon hvor den i gjennomsnitt ikke var overbeita i 2004 (31 % gjennomsnittlig beitegrad) til en situasjon med gjennomsnittlig overbeiting i 2004/ 05 (39 %, grensa for overbeiting er satt til 35 %). Også andelen av bestand med overbeiting er økende.

Sammenligning med andre områder

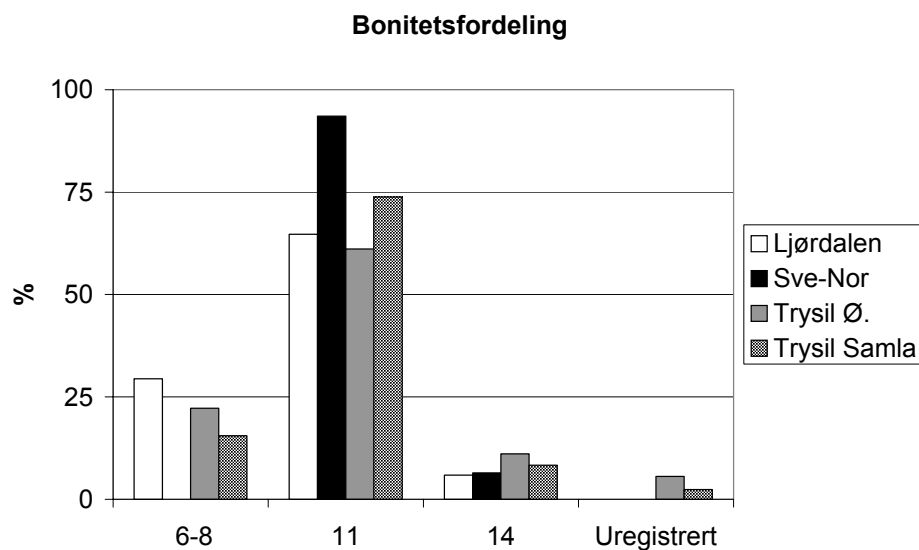
Figur 5: Sammenligning av beitegrad for furu (øvre) og bjørk (nedre) mellom regionene i Trysil (røde søyler) og 22 andre områder (Solbraa, 2005)⁷ (hvite søyler).

⁷ Tall fra 21 av områdene er henta fra Solbraa (2005), mens talla fra Øvre Romerike Elgregion (2005) er fra Gangsei (2005).

Figur 5 bygger på resultat fra Trysil i 2005, samt resultat oversendt fra Knut Solbraa (2005) samt fra Øvre Romerike Elgregion (Gangsei, 2005). Figuren viser at beitepresset på *furu* og særlig *bjørk* i Trysil ser ut til å være noe lavere enn i de fleste andre områder hvor det er gjort registreringer.

Man skal være klar over at i Trysil ser det ut til å være en klar tendens at *furu* blir foretrukket fremfor *bjørk* som vinterfôr av elgen. I andre deler av landet kan dette forholdet være noe forskjellig. For eksempel ser ikke forskjellen ut til å være like stor i Telemark og Agder, samt at *bjørk* i høyereliggende områder også ser ut til å være høyt preferert av elgen (jmfør Solbraa, 2005).

Boniteter

Figur 6: Bonitetsfordeling. % av de takserte bestanda i bonitet 6-8, 11 og 14. Svenske boniteter omgjort til nærmeste norske bonitet. Ljørdalen med hvitt, Sve-Nor med svart, Trysil Øst med grått og samla for hele Trysil med svarte ruter.

Bonitetsfordelinga er svært lik bonitetsfordelinga fra 2004. Det er bare taksert furuboniteter.

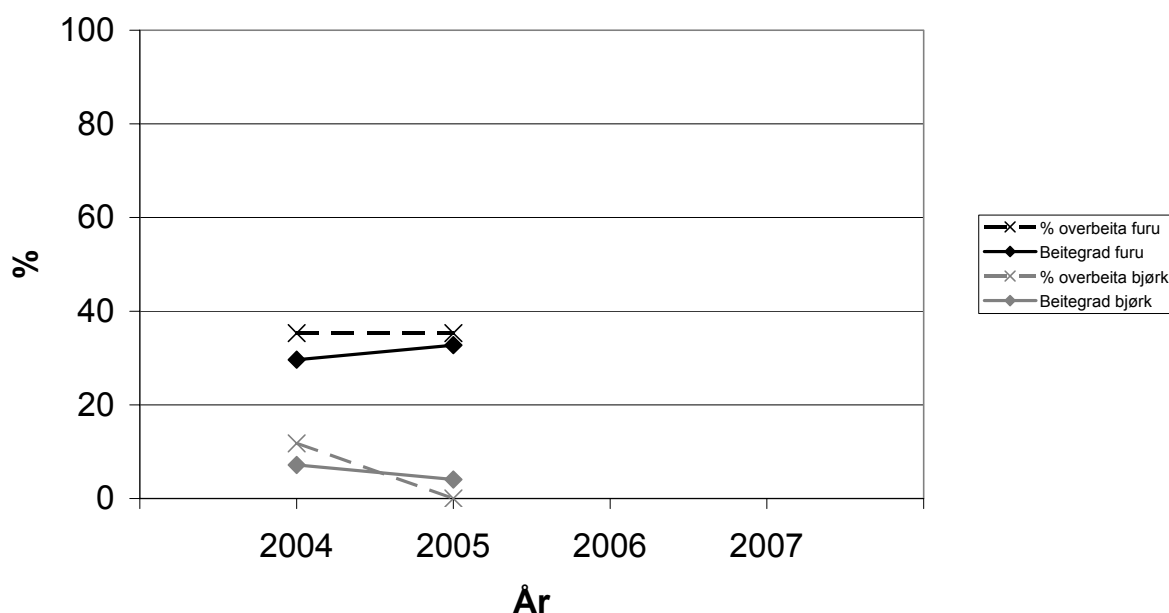
Ljørdalen viltstellområde

Beiteindekser

Tabell 4: Beiteindeksene for Ljørdalen.

Ljørdalen	2004	2005	2006	2007
% overbeita furu	35	35	*	*
Beitegrad furu	30	33	*	*
% overbeita bjørk	12	0	*	*
Beitegrad bjørk	7	4	*	*

Beiteindekser Ljørdalen

Figur 7: Beiteindekser for Ljørdalen. Svarte beiteindekser gjelder furu, og grå gjelder bjørk. Beiteindeksene med "ruter" viser gjennomsnittlig beitegrad, mens "x-ene" viser andelen (i %) av bestanda hvor henholdsvis furu og bjørk er overbeita.

Tabell 4 og figur 7 viser at beitepresset i Ljørdalen ikke har endra seg av betydning fra 2003/04 til 2004/05. Figur 2 viser at plantetettheten i Ljørdalen er lavere enn for Sve-Nor og Trysil Øst både for *furu* og *bjørk*. Der er henholdsvis 170 *furu* og 45 *bjørk* per daa, svært nær tilsvarende tall i 2004. Dette kan ha sammenheng med at det gjennomgående er noe lavere boniteter på de takserte bestanda i Ljørdalen (figur 6).

Beitepresset i Ljørdalen ligger på ca. samme nivå som for hele Trysil samla. Beitepresset i Sve-Nor er lavere enn i Ljørdalen, men i Trysil Øst er det høyere enn i Ljørdalen. *Furu* ligger ca. på grensa for overbeiting i Ljørdalen. Man ser også at ca 35 % av bestanda er overbeita med hensyn til *furu*. Erfaringsmessig fører dette til betydelige skader på skogen i vinterbeiteområdet. Det lave beitepresset på *bjørk* indikerer at elgen fremdeles har tilstrekkelig (vinter-)fôr av tilfredsstillende kvalitet.

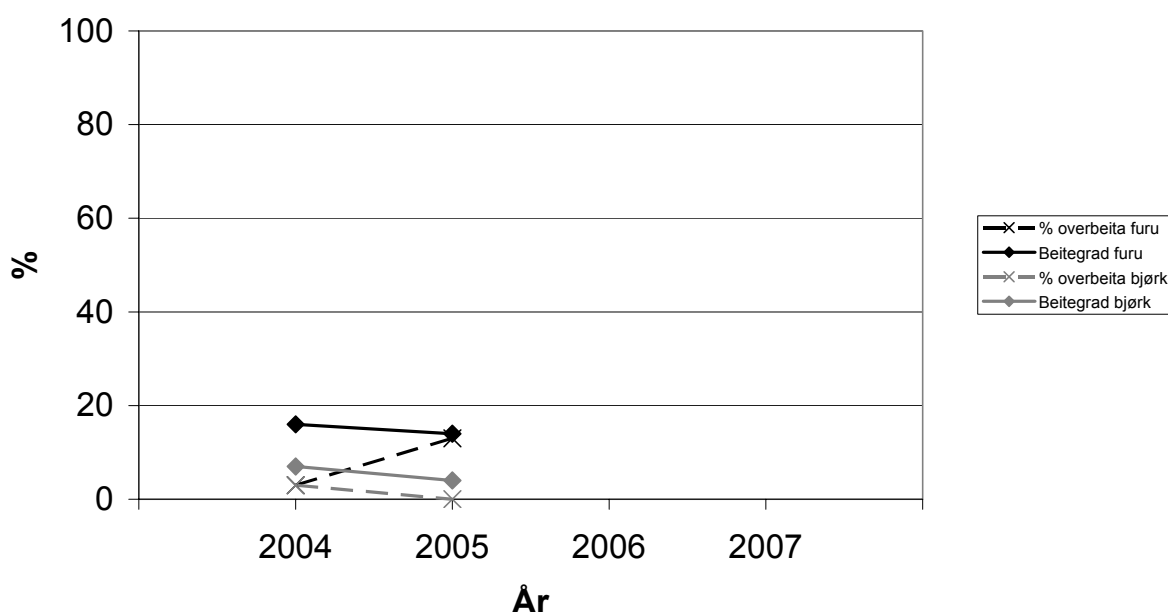
Sve-Nor Älg

Beiteindekser

Tabell 5: Beiteindeksene for Sve-Nor Älg.

Sve-Nor	2004	2005	2006	2007
% overbeita furu	3	13	*	*
Beitegrad furu	16	14	*	*
% overbeita bjørk	3	0	*	*
Beitegrad bjørk	7	4	*	*

Beiteindekser Sve-Nor

Figur 8: Beiteindekser for Sve-Nor. Svarte beiteindekser gjelder furu, og grå gjelder bjørk. Beiteindeksene med "ruter" viser gjennomsnittlig beitegrad, mens "x-ene" viser andelen (i %) av bestanda hvor henholdsvis furu og bjørk er overbeita.

Tabell 5 og figur 8 viser at beitepresset i Sve-Nor ikke har endra seg mye fra 2003/ 04 til 2004/ 05. Figur 2 viser at plantetettheten i Sve-Nor er lavere enn i Trysil Øst, men høyere enn Ljørdalen for *furu*. For *bjørk* skiller Sve-Nor seg klart ut med en høyere tetthet. Der er henholdsvis 208 *furu* og 183 *bjørk* per daa, litt lavere enn tilsvarende tall i 2004.

Beitepresset i Sve-Nor er lavere enn for de to andre vinterbeiteområdene. Forskjellen er særlig markant for *furu*. Man ser også at andelen av bestanda som er overbeita med hensyn til *furu* økte fra 3 til 13 %. Selv om beitegraden fremdeles er lav indikerer dette at skogskadene på enkelte bestand kan være av betydning, selv om skadenivået gjennomgående må være moderat.

Det lave beitepresset på *bjørk* viser at elgen fremdeles har (vinter-)fôr av bedre kvalitet.

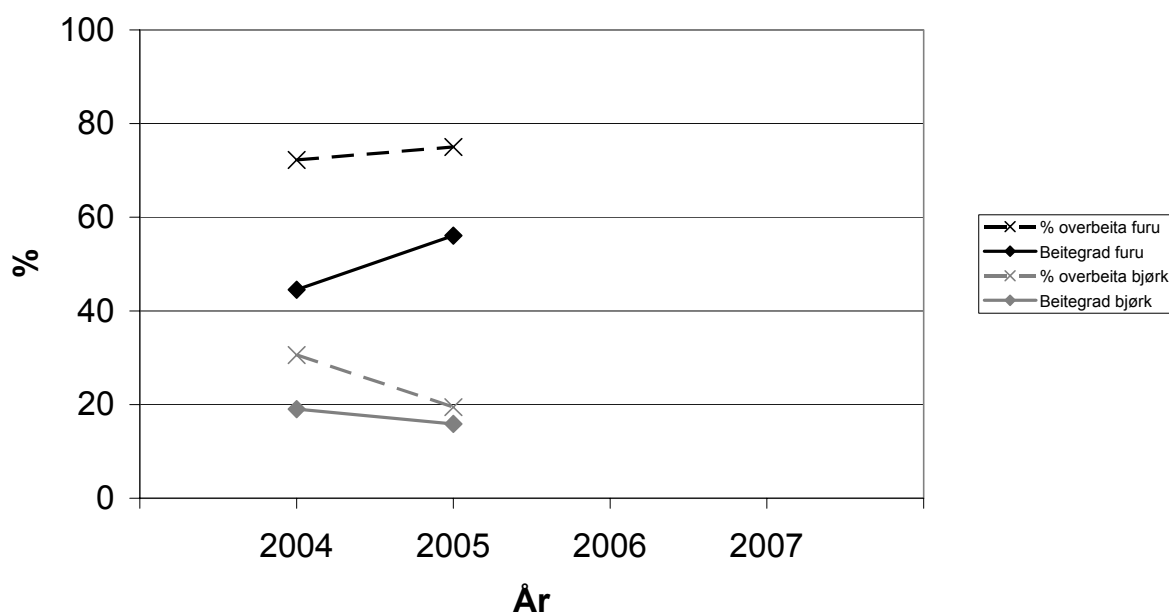
Trysil Øst Elgregion

Beiteindekser

Tabell 6: Beiteindeksene for Trysil Øst.

Trysil Øst	2004	2005	2006	2007
% overbeita furu	72	75	*	*
Beitegrad furu	45	56	*	*
% overbeita bjørk	31	19	*	*
Beitegrad bjørk	19	16	*	*

Beiteindekser Trysil Øst

Figur 9: Beiteindekser for Trysil Øst. Svarte beiteindekser gjelder furu, og grå gjelder bjørk. Beiteindeksene med "ruter" viser gjennomsnittlig beitegrad, mens "x-ene" viser andelen (i %) av bestanda hvor henholdsvis furu og bjørk er overbeita.

Tabell 6 og figur 9 viser at beitepresset i Trysil Øst har endra seg noe fra 2003/ 04 til 2004/ 05. Det ser ut til at furu er blitt mer beita, mens bjørk er mindre beita. Figur 2 viser at plantetettheten i Trysil Øst er høyere enn i Sve-Nor og Ljørdalen for *furu*, men at der er tettere med *bjørk* i Sve-Nor enn i Trysil Øst. Der er henholdsvis 291 *furu* og 82 *bjørk* per daa, svært nær tilsvarende tall i 2004.

Beitepresset i Trysil Øst er høyere enn for de to andre vinterbeiteområdene. Forskjellen er markant både for *furu* og *bjørk*. *Furu* blir nå hardt overbeita og hele 75 % av bestanda har overbeiting av *furu*. Dette betyr et stort skadeomfang for skogbruket. Den relativt høye beitegraden på *bjørk* indikerer også at elgen i mange områder er tvunget over på fôr av dårligere kvalitet.

Diskusjon

Feltarbeidet er gjennomført av flere personer. Man må regne med at individuelle forskjeller kan finne sted, særlig med hensyn til vurdering av beitegrad. Erfaringsmessig er beitegraden for *furu* lettere å vurdere enn *bjørk*.

Det er noe forskjell mellom område i hvor stor grad det er de samme bestanda som ble taksert i 2004 og 2005. I Ljørdalen og Sve-Nor, hvor der er stort overlapp er man sikrere på at en eventuell utvikling de to åra i mellom skyldes reelle endringer i beitepress og ikke tilfeldige forskjeller mellom ulike bestand.

Det knytter seg også usikkerhet til om beitepresset i vinterbeiteområdene kan være påvirket av at snøen kom seint og at der var lite snø vinteren 2004-05. En del elg kan ha blitt stående igjen i sommerområdene, noe som vil føre til et redusert beitepress i vinterbeiteområdene uavhengig av eventuelle endringer i elgtettheten.

Ved nye takster anbefaler vi på det sterkeste at det for enkelhets skyld blir registrert om de takserte bestanda er taksert tidligere, eventuelt hvilket år.

Ellers synes resultatene fra 2005 å bekrefte resultatene med hensyn til plantetettheter og beitegrader både sett mellom regionene i Trysil og i forhold til andre deler av landet. Trysil skiller seg klart ut i forhold til ØRE og Telemark ved lavere beitepress på *bjørk* og mye lavere tetthet av *ROS*. Ellers synes det som om Trysil har et lavere beitepress enn naboer som det er naturlig å sammenligne seg med som f. eks. Elverum.

Konklusjon

Resultata fra 2005 bekrefter de man så i 2004. De viktige fôrressursene i ungsbogen i vinterbeiteområdene utgjøres av *fur* og *bjørk*. Beitepresset i Trysil er mindre enn beitepresset observert i ØRE og Telemark/ Sørlandet. Man har samtidig unngått nedgangen i kondisjon i elgbestanden.

Der er store forskjeller i de tre regionene i Trysil. Beitepresset er klart størst i Trysil Øst, hvor *fur* blir klart overbeita og også *bjørk* i stor grad blir utnyttet. Beitepresset er minst i Sve-Nor, hvor det bare er helt lokalt at noe *fur* blir overbeita. Ljørdalen ligger i ei mellomstilling, men skiller seg ut med noe mindre plantetetthet på de takserte bestanda.

Litteratur

Gangsei, L.E. 2004. Elgbeiteregistrering i Trysil og omegn 2004. Faun Naturforvaltning AS, 3870 Fyresdal. 28s.

Gangsei, L.E. 2005. Elgbeiteregistrering i Øvre Romerike Elgregion 2005. Faun Naturforvaltning AS, 3870 Fyresdal.

Gangsei, L.E., Austjord, T.G. & Nygaard, Å. 2005. Elgbeiteregistrering i Nedre Telemark 2002-2005. Faun Naturforvaltning As, 3870 Fyresdal.

Gotehus, A. & Hellerslien, E. 2004. Elgeiteregistrering i Agder og Telemark. Beitetilstand og evaluering av metodikk. Mastergradsoppgave Institutt for Naturforvaltning Noregs landbrukshøgskole 1432 Ås.

Solbraa, K. 2002. Veiledning i Elgbeitetaksering. Temahefte. Skogbrukets Kursinstitutt.

Solbraa, K. 2005. Registrerte beiteuttak andre takster. Notat til Telemark og Engerdal Utmarksråd.